

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านประชากรสังคมวัฒนธรรมเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นประเทศไทยจึงได้มีการพัฒนาการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ประชากรมีคุณภาพให้อยู่ในสังคมอย่างสันติสุข เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2549 นายวิจิตรศรีสะอาด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประชุมชกซ้อมทำความเข้าใจกับผู้บริหาร 5 องค์การหลัก ผู้ตรวจราชการกระทรวง องค์การมหาชน องค์การในกำกับและหน่วยงานทางการศึกษา กล่าวถึง การแก้ปัญหาคุณธรรม ไว้ว่า การที่จะเสริมสร้างสังคมไทยให้มีคุณธรรมจริยธรรม ตามนโยบายรัฐบาลที่มุ่งสร้างสมานฉันท์ สามัคคีธรรม ความปรองดองแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ควรมีการเสริมสร้างคุณธรรม สู่การเรียนรู้การสอนการจัดกิจกรรม การปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรม และทำให้ประชาธิปไตยมีความชัดเจนโดยเน้นคุณธรรมนำความรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549)

จากสภาพปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน ทำให้มีการแข่งขัน แข่งแย่ง เพื่อความอยู่รอดและดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัย ความเห็นแก่ตัว การเอาตัวเอียงเปรียบของคนในสังคมเพิ่มขึ้น จนทุกคนมองข้ามสภาวะจิตใจที่กำลังเสื่อมถอยไปพร้อม ๆ กับปัญหาของเศรษฐกิจไทย เรื่องของบาปบุญคุณโทษที่เคยปลูกฝังมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ กำลังเลือนหายไปจากจิตใจของคนในยุคปัจจุบัน จนส่งผลให้คนไม่เกรงกลัวต่อการกระทำบาป สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม และก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมาย ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากการขาดคุณธรรมจริยธรรมที่จะใช้ควบคุมให้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง (วรศักดิ์ ชันทอง, 2544, หน้า 1) และสมพร เทพสิทธิ์า (2542, หน้า 15-16) ได้แสดงทรรศนะไว้ในหนังสือคุณธรรมและจริยธรรม สรุปได้ว่า ปัจจุบันสังคมถูกอิทธิพลของวัฒนธรรมและค่านิยมจากต่างชาติครอบงำลุ่มหลงไม่สนใจในคำสอนของศาสนาและวัฒนธรรมไทย ต่างคนมุ่งแสวงหาแต่ความสุขทางวัตถุ มีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น ขาดความเอื้ออาทร ขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขาดคุณธรรม จริยธรรม ไม่เชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม จะเห็นได้ว่าปัจจุบันคนทุกคนท่องศีลห้าและท่องเบญจธรรมได้ อีกทั้งสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามหลักธรรมได้ แต่ไม่สามารถปฏิบัติได้เพราะเกิดตัณหา ซึ่งสื่อข่าวสาร โฆษณา สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดตัณหา ทำให้เกิดความอยาก ความต้องการ ความเห็นแก่ตัว ซึ่งตัณหานั้น เกิดจากความไม่รู้ ไม่เข้าใจ ไม่มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริง มีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างไม่ถูกต้อง เรียกว่า อวิชชา ซึ่งต้องสร้างวิชาให้เกิดขึ้น คือ การฝึกอบรมบุคคล

ให้พัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในข้อเท็จจริงและสภาวะของสิ่งทั้งหลายมีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้องปฏิบัติและจัดการกับสิ่งทั้งหลายตามที่ควรจะเป็น เพื่อให้เกิดประโยชน์ คือความมีชีวิตอยู่อย่างสำเร็จผลดีที่สุดมีจิตใจเป็นอิสระมีสุขภาพจิตสมบูรณ์ และประโยชน์ผู้อื่น คือสามารถช่วยสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่คนทั้งหลาย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2544, หน้า 5) และลักษณะการสอน แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ วิชาประเภทชี้แจงข้อเท็จจริง เช่น ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ หลักสำคัญอยู่ที่ทำให้เกิดความสนใจในข้อเท็จจริง การสอนจึงมุ่งเพียงหาวิธีการให้ผู้เรียนเข้าใจตามที่สอน ทำให้เกิดพหุสัจจะเป็นส่วนใหญ่ ส่วนวิชาอีกประเภทหนึ่ง เกี่ยวด้วยคุณค่าในทางประเพณีปฏิบัติ จะต้องให้เกิดความรู้สึกรู้สึกมองเห็นคุณค่า ความสำคัญ จนมีความเลื่อมใสศรัทธา ที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติ ด้วยวิธีการให้เกิดปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2544, หน้า 9) และวิธีสอนที่ทำให้เกิดปัญญาคือต้องสอนให้คนเกิดสัมมาทิฐิ เพราะทำให้การคิด การพูด การกระทำ และการแสดงออก หรือการปฏิบัติการต่างๆ ถูกต้อง ตั้งงาม เกื้อกูล นำไปสู่การดับทุกข์ แก้ไขปัญหาได้ วิธีสอนของพระพุทธเจ้ามีหลายแบบ วิธีหนึ่งที่ทำให้เกิดความเลื่อมใส ให้เข้าใจในหลักธรรม คือ ใช้แบบสาธกัจฉา หรือ การสนทนา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในธรรมและความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุด ส่วนกลวิธีอุบายที่ใช้ในการสอนสรุปได้คือ การยกอุทาหรณ์ เสนอทานประกอบ การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมาการทำคนเป็นตัวอย่าง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2544, หน้า 51)

ในการจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เกิดเจตคติได้นั้นควรเริ่มจากการรักษาศีลห้าซึ่งเป็นศีลขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับเยาวชน ที่ใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติทั้งทางกายและวาจาของพุทธศาสนิกชนโดยเฉพาะนักเรียนในโรงเรียนเพื่อให้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามหลักของพุทธศาสนิกชนที่ดี และช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับนักเรียน (พระมหานงมานิช, 2548, หน้า 5) ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ตามมาตรา 29 กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบัน สังกัดอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 27) อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2545 ในมาตราที่ 6 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษา โดยสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 5)

พุทธศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งที่สามารถแก้ปัญหาโดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวกับศีลธรรม การปลุกฝังจริยธรรม โดยที่วัดเป็นทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระสงฆ์เป็นบุคลากรที่จะทำหน้าที่ปลุกฝังจริยธรรมเป็นตัวแทนของวัดเป็นผู้นำจิตใจของประชาชนเป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพ เชื่อถือและร่วมมือ ดังนั้น วัดและพระสงฆ์จึงกลายเป็นหลักประกันความมั่นคงภายในจิตใจของประเทศชาติให้ประชาชนมีความสามัคคีกัน (ปราณี เกื้อทอง, 2546, หน้า 15) พระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญ ๆ ในสังคมไทย 3 ประการ คือ ด้านการ ศาสนาศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (กรมศาสนา, 2548, หน้า 24) ซึ่งมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ในลักษณะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้เห็น ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวจึงได้จัดการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ ความเข้าใจในพุทธศาสนา พร้อมทั้งหลักศาสนา และวิชาการอย่างอื่น อันจะช่วยให้สามารถดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาและนำพุทธธรรมไป เผยแผ่ให้เกิดสันติสุขแก่ประชาชนโดยทั่วไป (พระมหาเสรีจ เนาวบุตร, 2547, หน้า 2) และใน ปัจจุบันการปฏิรูปการศึกษาได้มีเป้าหมายพัฒนาให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองโดยให้ความสำคัญแก่การพัฒนาผู้เรียนมุ่งผลการพัฒนาทั้งด้านความรู้ด้านทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาทุกคนได้เรียนรู้พื้นฐาน 8 กลุ่มสาระ การเรียนรู้ ทุกภาคเรียน สำหรับสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนาศีลธรรมจริยธรรม กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการ โดยมีพระเทพโสภณ อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยเป็นผู้อำนวยการร่วมพิจารณา หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนากับกรมวิชาการ

ในการปลุกฝังการจัดการศึกษา การฝึกอบรม เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลและสามารถทำให้องค์กรหรือหน่วยงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สอดคล้องกับสันติ วิจัยภณลักษณ์, ไพศาล สุวรรณน้อย, เสาวณี ศรีพุทธรัตน์ และประยุทธ์ ชูสอน (2547, หน้า 24) กล่าวถึงการฝึกอบรมว่าเป็นกระบวนการในอันที่จะทำให้ผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อันจะเป็นผลทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม และไม่ว่าการฝึกอบรมจะมีขึ้นที่ใด ก็ตามวัตถุประสงค์ก็คือเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานหรือเพิ่มขีดความสามารถ ในการจัดรูปขององค์การ

พระมหานงมานิช (2548, หน้า5) กล่าวว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เนื่องมา จากการประพตีสว่างละเมิดศีลห้า ดังนั้นแบบจตุศีลหรือศีลห้าเป็นศีลขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่ง สำหรับเยาวชน ที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติทั้งทางกาย และวาจาของพุทธศาสนิกชน และ จากงานวิจัย พระสมพงษ์ ติคุชฌโม (2541, บทคัดย่อ) พบว่า มุสาวาทคือคำพูดที่ไม่จริง ครอบคลุมถึงคำพูดที่ไม่ดีทั้งหมด การที่จะตัดสินว่า คำพูดหรือการกระทำใดผิดศีลข้อมุสาวาท หรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1. พูดเรื่องไม่จริง 2. มีเจตนาพูดให้ผิดจากความ

จริง 3. พยายามพูดเรื่องไม่จริงนั้น 4. มีผู้อื่นรับรู้หลงเชื่อและได้รับความเสียหายจากเรื่องไม่จริงนั้น เมื่อใดที่องค์ประกอบ 4 ประการนี้ครบถ้วน การละเมิดศีลข้อมุสาวาทก็เกิดขึ้นเมื่อนั้น และสรุปได้ว่า มุสาวาทเป็นคำพูดและการกระทำที่ก่อให้เกิดปัญหาความทุกข์ และความสับสนวุ่นวายในสังคม มีความหมายตรงกันข้ามกับความสัตย์จริงครอบคลุมถึง กายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต มีจนาวาจา วาจาทุพภาษิต และมีจนาอาชีวะทั้งหมด เมื่อมีการละเมิดศีลข้อใดข้อหนึ่งเกิดขึ้นในที่ใด การละเมิดศีลข้อมุสาวาทก็เกิดขึ้นในที่นั้นด้วย โดยมีมูลเหตุมาจากอกุศลกรรมบถ ทำให้อยากได้ผลประโยชน์ของตนเอาไว้ และทำลายผลประโยชน์ของผู้อื่นหรือโยนความผิดให้ผู้อื่นด้วยการกระทำผิดในข้อปาณาติบาตบ้าง อทินนาทานบ้าง กาเมสุมิจจารบ้างและอื่นๆ บ้างทำให้เกิดการกัณฑ์จากการกระทำผิดกลัวถูกตำหนิ ประณามสาปแช่งในขณะเดียวกันก็ต้องการพินิจ พินโทษ เอาชีวิตรอด จึงเป็นเหตุให้เกิดการละเมิดศีลข้อมุสาวาทขึ้น

เหตุผลและความสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ศีลข้อมุสาวาทมีความสำคัญที่ควรจะหาวิธีการไม่ให้เกิดแก่เยาวชน ประกอบกับผู้วิจัยเป็นพระภิกษุ ประพฤติ ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมสามารถที่จะช่วยเหลือให้คำแนะนำ สั่งสอนเป็นอย่างดี จึงสนใจนำปัญหาข้อที่ 4 การพูดเท็จ มาจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง มุสาวาท สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากนักเรียนอยู่ในช่วง 4 – 10 ขวบ เป็นวัยที่ควรได้รับการอบรมให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม เพราะเป็นวัยที่ปลูกฝังได้ง่าย เชื่อฟัง พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามในสิ่งที่ได้รับ ทำให้เป็นเด็กดีและมีคุณธรรม ตามมาด้วยเก่งและมีคุณภาพ (พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัศน์, 2546, หน้า 1) และในการปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดคุณธรรม พระพุทธเจ้ามีวิธีการหลายประการเช่น วิธีการกระจำนิยม วิธีการกระทำ และวิธีการพัฒนาคุณธรรม (พระมหาสิริชัย เสรีไตรรัตน์, 2549, หน้า 45) วิธีการสอนแบบโยนิโสมนสการ เป็นวิธีการหนึ่งของพระพุทธเจ้าที่เน้นการคิดซึ่งเน้นการยอมรับความจริงตามที่นั้นๆ เป็นอยู่ทุกแง่ทุกด้านทั้งด้านดีด้านเสียการคิดนี้มีลักษณะ 2 ประการคือ

1. ที่จะเชื่อว่ามองเห็นตามความจริงนั้น ต้องมองเห็นทั้งด้านดี ด้านเสีย และโทษของสิ่งนั้น ๆ ไม่ชมมองเห็นแต่ด้านดีหรือคุณอย่างเดียว และไม่ใช้เห็นแต่โทษอย่างเดียว ที่ชื่อว่ามองเห็นตามเป็นจริง คือ รู้ทั้งคุณและโทษ

2. เมื่อจะแก้ปัญหา ปฏิบัติ จากสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ อย่างไรก็ดี อย่างหนึ่ง เพียงรู้คุณโทษ ข้อดี ข้อเสีย ของสิ่งที่เป็นปัญหาที่ไม่ต้องการเท่านั้น ยังไม่พอ จึงต้องมองเห็นทางออกมองเห็นจุดหมาย ในการเว้นจากการพูดคำไม่จริง การเว้นจากการพูดคำหยาบคาย การเว้นจากการพูดยุยงให้คนแตกสามัคคี การเว้นจากการพูดไร้สาระ การเว้นจากความเห็นผิด เชื้อกรรมผลของกรรม

พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จริยาปิฎก เล่ม 9 ภาค 3 หน้าที่ 631 กล่าวถึงอานิสงส์ของความประพฤติในการไม่พูดเท็จ ดังกล่าวไว้ว่า เพราะไม่พูดเท็จจึงเป็นประมาณของสัตว์ทั้งหลาย เป็นที่เชื่อถือได้ไว้ใจได้มีถ้อยคำควรถือได้ เป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของหวยเทพ มีปากหอมรักษากายสมาจารวจีสมาจารยอมได้ลักษณะพิเศษและตัดวาสนาอันเป็นกิเลสได้

เพราะไม่พูดส่อเสียดจึงมีกายไม่แตกแยก มีบริวารไม่แตกแยก แม้ด้วยความพยายามของคนอื่น มีเสียงไม่แตกแยกในพระสังฆกรรม มีมิตรมั่นคง เป็นที่รักของสัตว์ทั้งหลายโดยส่วนเดียวดุจสะสมไว้ในระหว่างภพ มากด้วยความไม่เศร้าหมอง เพราะไม่พูดหยาบ จึงเป็นที่รัก เป็นที่ขบใจของสัตว์ทั้งหลาย มีปกติอยู่เป็นสุข พูดเพราะ น่ายกย่อง มีเสียงเพราะ เพราะไม่พูดเพื่อเจ้อจึงเป็นที่รัก เป็นที่ขบใจ น่าเคารพ น่ายกย่องของสัตว์ทั้งหลาย มีถ้อยคำควรเชื่อถือได้ พูดพอประมาณ ถึงความเป็นผู้มีศักดิ์และอำนาจมากเพราะไม่พูดเพื่อเจ้อฉลาดในการแก้ปัญหาด้วยปฏิภาณฉับพลัน (พระสุตตันตปิฎก, 2550)

จากหลักการ เหตุผล และผลที่ได้รับจากการพูดเท็จ ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการลด ละ เลิก จากการพูดเท็จ จึงมีความประสงค์ที่จะใช้การอบรม และวิธีสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีในการปฏิบัติตนและปัจจุบันยังไม่มีหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง มุสาวาท สำหรับเป็นแนวทางที่สามารถช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการไม่พูดเท็จ อันเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของการอบรม เพื่อเป็นการพัฒนานักเรียนให้บรรเทาการพูดเท็จ จนถึงขั้นเว้นขาดจากการพูดเท็จ ทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่โรงเรียนอื่นสืบต่อไป

ความมุ่งหมายในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม เรื่อง มุสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมีความมุ่งหมายการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม เรื่อง มุสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม เรื่อง มุสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรม เรื่อง มุสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้
  - 3.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการฝึกอบรม
  - 3.2 เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางวาจา ด้านมุสาวาท ก่อนและหลังการฝึกอบรม
  - 3.3 เพื่อศึกษาเจตคติต่อการใช้หลักสูตรการฝึกอบรม เรื่อง มุสาวาท
4. เพื่อประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรม เรื่อง มุสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง มุสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. นักเรียนที่ผ่านการอบรม เรื่อง มุสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยประพฤติกฎปฏิบัติตนได้ถูกต้อง
3. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ได้นำวิธีการอบรมเรื่อง มุสาวาท ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน
4. เป็นตัวอย่างและแนวทาง สำหรับผู้สนใจและผู้บริหารใช้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1 จำนวน 60 คน
  - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1 จำนวน 30 คน โดยสุ่มแบบเจาะจง (purposive random)
2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
  - 3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง มุสาวาท
  - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่
    - 3.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
    - 3.2.2 เจตคติต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรม
    - 3.2.3 พฤติกรรมทางวาจา ด้านมุสาวาท
3. ระยะเวลา ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ระหว่างวันที่ 2-4 ตุลาคม พ.ศ.2550 จำนวน 3 วัน
4. เนื้อหาในการอบรม ได้แก่ ความรู้ เรื่อง มุสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรเกี่ยวกับการปฏิบัติตน เพื่อปรับพฤติกรรมทางวาจาได้แก่ การไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ เพื่อให้ได้หลักสูตรการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

หลักสูตรฝึกอบรมเรื่องมูสาวาท หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมด้านมูสาวาท ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กระบวนการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม กิจกรรม สื่อประกอบ ระยะเวลาการฝึกอบรม และการวัดผลประเมินผล จำนวน 3 วัน เป็นหลักสูตรภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระวิชาของหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องมูสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ 3 ตัวเลือก

เจตคติต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเรื่องมูสาวาท หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อการจัดกิจกรรมหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องมูสาวาทโดยได้จากแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นที่มีลักษณะชอบไม่ชอบ

พฤติกรรมทางวาจาด้านมูสาวาท หมายถึง การแสดงออกหรือการปฏิบัติตนด้วยการพูด มูสาวาทซึ่งในชั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐานวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติตนโดยครูผู้สอน และการประเมินตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการที่มีลักษณะใช่ ไม่ใช่ เพื่อคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมการอบรม และในการทดลองใช้หลักสูตร แบบสังเกตพฤติกรรมทางวาจา ที่ผู้วิจัยสร้างเพื่อให้ครูผู้สอนใช้สังเกตพฤติกรรมนักเรียน ก่อนและหลังการอบรม

มูสาวาท หมายถึง การแสดงออกของพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ ด้วยการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อ

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการปฏิบัติตนเรื่องมูสาวาท สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1 ครั้งนี้ ผู้วิจัยจัดการฝึกอบรม เพื่อแก้ปัญหาโดยได้ศึกษารูปแบบการวางแผนหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler, 1949) ซึ่งได้เสนอแนะไว้ว่า บุคคลที่มีส่วนร่วมในการวางแผนหลักสูตร ควรคำนึงถึงการตอบคำถาม 4 ข้อคือ 1) อะไรเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ต้องการให้โรงเรียนปฏิบัติ 2) ทำอย่างไรจึงจะจัดประสบการณ์การศึกษาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนด 3) ทำอย่างไรจึงจะจัดประสบการณ์การศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอน 4) ทำอย่างไรจึงจะหาวิธีการประเมินผลประสบการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนทาบ (Taba, 1962) ได้กำหนดรูปแบบ

การวางแผนหลักสูตร 7 ขั้นตอน คือ 1) วินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน 2) กำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการ 3) เลือกเนื้อหา 4) เรียงลำดับเนื้อหา 5) เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) เรียงลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ 7) กำหนดรูปแบบการประเมินผลตามจุดมุ่งหมาย (บรรพต สุวรรณประเสริฐ, 2544, หน้า 17) และดุสิต อารยกุล (2548, หน้า 11) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างหลักสูตรฉบับร่าง 3) การทดลองใช้หลักสูตรโดยการจัดอบรมภาคทฤษฎีและปฏิบัติ 4) การประเมินผลหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตร นอกจากนี้ได้ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งทาบ กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร 4 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ 2) เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) วิธีการประเมินผล ส่วนโบแชมพ์ (Beauchamp, 1975, p.9) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักสูตรในเชิงระบบ ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรในเชิงระบบ คือส่วนที่ป้อนเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลลัพธ์ที่ได้ (output) อีกทั้งได้ศึกษาแนวคิดในการปรับพฤติกรรมมุสาวาท โดยใช้วิธีสอนของพระพุทธเจ้า คือ การอรรถาธิบาย พร้อมการยกตัวอย่าง อุทาหรณ์ ให้เห็นคุณ และโทษ และการเล่านิทานประกอบ ด้วยวิธีทัศน์ให้เห็นเป็นรูปธรรม โดย สร้างสถานการณ์ เสนอเป็นนิทาน แล้วให้ผู้ตอบสมมติเป็นตัวละคร ให้ผู้เรียนเห็นสถานการณ์จริง และใช้วิธีคิดของโยนิโสแบบ คุณโทษและทางออกในการศึกษา เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีสติในการพิจารณาถึงผลดี ผลเสีย และทำให้เกิดปัญหาทางออกในการแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้อง เพราะปัญหาเป็นตัวนำทาง และควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด คนเราจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไร แคไหน ก็จะอยู่ที่ว่าปัญหา ชี้นำหรือบอกทางให้เท่าใด และปัญหาเป็นตัวปลดปล่อยจิตใจ ให้ทางออกแก่จิตใจ เช่น เมื่อจิตใจอึดอัดมีปัญหา พอเกิดปัญญารู้ว่าจะทำอย่างไร จิตใจก็โล่งเป็นอิสระ (กรมศาสนา, 2542, หน้า 22-23) ซึ่งตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของลอว์เรนซ์ โคห์ลเบอร์ก ที่กล่าวไว้ว่า เด็กอายุ 4-10 ขวบ เป็นวัยที่เชื่อฟัง ทำตามกฎเกณฑ์ อาศัยการควบคุมจากสิ่งแวดล้อมภายนอกตัวเองเป็นหลักยึด โดยยึดหลักการหนีการลงโทษ และการแสวงหารางวัล หรือสิ่งของที่ทำให้ตนเองพอใจเด็กในวัยนี้เริ่มที่จะคิดในมุมมองของคนอื่นจึงมองเห็นวิธี ดอบสนอง (สิทธิโชค วรานุสันติกุล, 2546, หน้า 72) จากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของ นักการศึกษาหลาย ๆ ท่านที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยนำสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร เรื่องมุสาวาทกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และศึกษาความต้องการของผู้เรียน โดยศึกษา สอบถามข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน จากผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร เป็นการสร้างหลักสูตรฉบับร่าง และการตรวจสอบหลักสูตรฉบับร่างด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรฉบับร่าง โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบในด้านเนื้อหาด้านการฝึกอบรม ด้านการวัดผลและประเมินผล และนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงหลักสูตรก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัยทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ โดยการจัดฝึกอบรมเป็นการฝึกอบรมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้กับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1 จำนวน 30 คน ระหว่างดำเนินการฝึกอบรม มีการทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการฝึกอบรม พร้อมทั้งสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรเป็นขั้นตอนต่อเนื่องจากการทดลองใช้หลักสูตรโดยนำผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการฝึกอบรมพร้อมทั้งผลจากแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม ในครั้งนี้มาวิเคราะห์ผลเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้ง 4 ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรม
2. พฤติกรรมทางวาจา ด้านมูลาบาท ต่ำกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรม